

JEL Classification: O2; Z3

<https://doi.org/10.35945/gb.2020.10.034>

ECONOMIC POLICY FOR TOURISM DEVELOPMENT IN GEORGIA IN THE POST-CORONAVIRUS PERIOD

GULNAZ ERKOMAISHVILI**Doctor of Economics, Associate Professor,**

Ivane Javakishvili Tbilisi

State University, Georgia

gulnazi.erkomaishvili@tsu.ge

Abstract. The coronavirus pandemic has caused unprecedented shifts in the world economy. Especially the serious economic damage was caused to such countries, where tourism took great place in the economy. Georgia is one of such countries. 2019 in, 9,4 million tourists visited Georgia (\$3 ,3 billion revenue), 150 thousand people were employed in Tourism, and the share of tourism in GDP was 11,5% totally.

The paper presents the economic policy of tourism development in Georgia in the post-crisis period. To assist the tourism sector, the Georgian government has worked out an anti-crisis plan. The assistance program includes both anti-crisis measures and incentive tools. An indication of the allowances, that will be provided in the field of tourism employed in the business. In particular, in 2020, the tourism sector will be fully exempt from property taxes.

It is noted that in the post-crisis period, special attention should be paid to the promotion of domestic tourism, regional tourism, organized tourism from a number of countries, as well as medical tourism. During the pandemic, travel companies should be able to organize online tourism or virtual tours that will promote Georgia's tourist destinations.

The paper points out, that in spite of the fact that the Georgian government has always pursued a liberal policy for the development of the tourism sector, the tourism industry is still in its infancy. The development of this field in the country is hindered by many factors: in particular, the existence of conflict zones; High bank interest rates on loans, shortcomings in tax legislation; Despite the state's efforts, the country still lacks adequate infrastructure; The Quality of the service is low; there are unreasonably high prices which hinders the development of leisure tourism; there is no regulated statistical accounting, etc.

In 2020, we will probably not have a large number of foreign tourists in Georgia. During this period, quality infrastructure should be created, infrastructure and services in hotels and various tourist facilities should be improved, technologies and new management systems should be introduced, and tourism products should be created in new directions, including the development of national parks, reserves and protected areas.

In the post-crisis period, it is important to restore and develop agricultural processing enterprises, as this area is directly related to the development of tourism. A country dependent on imported products is unlikely to achieve proper tourism development. The state policy of tourism development is aimed at maintaining the liberalization sector and supporting it with investments.

KEYWORDS: TOURISM, TOURISM POLICY, POST-CORONAVIRUS PERIOD, ANTI-CRISIS PLAN FOR TOURISM DEVELOPMENT.

For citation: Erkomaishvili, G., (2020). Economic Policy for Tourism Development in Georgia in the Post-Coronavirus Period. *Globalization and Business*, 10. 257-260. (In Georgian) <https://doi.org/10.35945/gb.2020.10.034>

ტურიზმის განვითარების ეკონომიკური პოლიტიკა საქართველოში პოსტკორონავირუსულ პერიოდში

გულნაზ ერკომაიშვილი

ეკონომიკის დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
საქართველო
gulnazi.erkomaishvili@tsu.ge

საკვანძო სიტყვები: ტურიზმი, ტურიზმის ეკონომიკური პოლიტიკა, პოსტკორონავირუსული პერიოდი, ტურიზმის განვითარების ანტიკრიზისული გეგმა.

ციტირებისთვის: ერკომაიშვილი გ. (2020). ტურიზმის განვითარების ეკონომიკური პოლიტიკა საქართველოში პოსტკორონავირუსულ პერიოდში. *გლობალიზაცია და ბიზნესი*, №10, გვ. 257-260. <https://doi.org/10.35945/gb.2020.10.034>

კორონავირუსით გამოწვეულმა პანდემიამ უპრეცედენტო ძვრები გამოიწვია მსოფლიო ეკონომიკაში. განსაკუთრებით სერიოზული ეკონომიკური ზარალი განიცადა ისეთ ქვეყნებს, სადაც ეკონომიკაში დიდი ადგილი ტურიზმს ეკავა. ასეთ ქვეყანათა რიცხვს მიეკუთვნება საქართველოც. 2019 წელს საქართველოში 9,4 მლნ-მდე ვიზიტორი შემოვიდა (3,3 მლრდ დოლარი შემოსავალი), ტურიზმში დასაქმებული იყო 150 ათასი ადამიანი და მისი წილი მთლიანი სამამულო პროდუქტში 11,5% შეადგენდა. პანდემიის შედეგად საქართველოში ტურისტული სფერო ყველაზე მეტად დაზარალდა. 2020 წლის მარტში, გასული წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით, შემოსავალი 70%-ით შემცირდა (www.geostat.ge).

ტურიზმის სექტორის დასახმარებლად საქართველოს მთავრობამ შეიმუშავა ტურიზმის განვითარების ანტიკრიზისული გეგმა. დახმარების პროგრამა მოიცავს როგორც ანტიკრიზისულ ზომებს, ისე სტიმულირების ინსტრუმენტებს.

2020 წელს ტურიზმის სექტორი სრულად გათავისუფლდა ქონების გადასახადისგან. ტურიზმის სექტორში მომუშავე კომპანიების საშემოსავლო გადასახადები გადავადდა წლის ბოლომდე. კრიზისის მართვის პირობებში მოხდა 50 ნომრამდე სასტუმროების სესხის პროცენტის სუბსიდირება. რამდენიმე ათასმა ბიზნესოპერატორმა და კომპანიამ უკვე ისარგებლა ამ შეღავათით. გარდა ამისა, თბილისში რიგი კომპანიები ერთი წლით გათავისუფლდნენ მიწის იჯარის გადასახადისგან. დარგის განვითარებისათვის ეს უდავოდ სერიოზული მხარდაჭერაა.

მთავრობა 2020 წელს ტურიზმის სტიმულირებისთვის 200 მილიონ ლარს გამოყოფს, რომელიც ასე ნაწილდება:

ტურისტული ინდუსტრიისთვის 2020 წლის ქონების გადასახადის გაუქმება – 45 მილიონი ლარი (ეს არის თანხა, რომელიც უნდა გადაეხადათ და არ გადაიხდიან ბიზნეს-სუბიექტები); ტურისტული ინდუსტრიის საშემოსავლო გადასახადისგან გათავისუფლება (და გადავადება) – 90 მილიონი ლარი (ესეც ბიზნესის გადასახდელი თანხაა, რომლისგანაც გათავისუფლდნენ); სასტუმროების სესხების სუბსიდირება – 60 მილიონი ლარი (განკუთვნილია 3000 სასტუმროსთვის); ტურისტული კომპანიებისა და გიდების მხარდაჭერა – 5 მილიონი ლარი (დეტალები თანხის ხარჯვის მექანიზმის შესახებ არ დაკონკრეტებულა); მთავრობა ყველა სასტუმროს, რომლის წლიური ბრუნვაც 20 მილიონ ლარამდე იყო, სთავაზობს, რომ სახელმწიფო 6 თვის განმავლობაში სესხის პირველ 5 მილიონ ლარზე 80 პროცენტის სუბსიდირებით დაეხმარება. სარესტორნო ბიზნესს კი საკრედიტო საგარანტიო სქემაში ჩართვას სთავაზობს, რაც იმას გულისხმობს, რომ არსებული საბანკო სესხების რესტრუქტურირების პროცესში სახელმწიფო მათ 30-პროცენტთან თანაუმრუნველყოფაში დაუდგება, ახალი სესხების მოზიდვის დროს კი თავის თავზე 90 %-იან თანაუმრუნველყოფას აიღებს. გარდა ამისა, მოხდება ტურისტულ გამოფენებზე განთავსების ობიექტების თანამონაწილეობის თანხის სუბსიდირება, ასევე UNWTO-ს რეკომენდაციების დანერგვასა და განხორციელებაში ხელშეწყობა და ა.შ.

2020 წელს განახლდა სახელმწიფო პროგრამა „უმასპინძლე საქართველოში“, რომელიც თანადაფინანსებას უზრუნველყოფს სასტუმროს განვითარების სესხებსა და ფრენჩაიზის საფასურის გადახდაზე. პროგრამის ფარგლებში

ქვეყნის მასშტაბით უკვე დაფინანსებულია 129 სასტუმრო, შეიქმნა 3300 ახალი სამუშაო ადგილი, ხოლო მთლიანმა ინვესტიციამ 130 მლნ. აშშ დოლარი შეადგინა, საგულისხმოა, რომ 2020 წელს, ამ შემდგომ პირობებშიც კი, მხარდაჭერილი იქნა 10 ახალი სასტუმროს საინვესტიციო პროექტი. არიან საერთაშორისო ინვესტორები, რომლებმაც ბოლო სამი თვის განმავლობაში განაგრძეს განვითარების პროექტები და კოვიდის შემდგომ პერიოდში გაზრდილი მოთხოვნების დაკმაყოფილებას ახალი სასტუმროებით გეგმავენ (www.economy.ge Anti-crisis plan for tourism).

პამდემიის შემდგომ პერიოდში საქართველომ უნდა გამოიყენოს ახალი კონკურენტული უპირატესობა, კერძოდ, საქართველოს, როგორც პანდემიასთან ბრძოლაში საერთაშორისოდ აღიარებული წარმატებული ქვეყნის იმიჯი, ტურიზმის ინდუსტრიის გამოცდილება პანდემიის პირობებში. აქცენტები უნდა გაკეთდეს ძირითადად შიდა ტურიზმის, რეგიონალური ტურიზმის, რიგი ქვეყნებიდან ორგანიზებული ტურიზმის, ასევე სამკურნალო-გამაჯანსაღებელი ტურიზმის პოპულარიზაციასა და წახალისებაზე.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს ხელისუფლება ტურიზმის დარგის განვითარებისათვის ყოველთვის ლიბერალურ პოლიტიკას წარმართავდა, ტურიზმის ინდუსტრია ჯერ კიდევ ჩამოყალიბების პროცესშია. ქვეყანაში ამ დარგის განვითარებას მრავალი ფაქტორი უშლის ხელს: კერძოდ, კონფლიქტური ზონების არსებობა; მაღალი საბანკო განაკვეთები კრედიტებზე, საგადასახადო კანონმდებლობასთან დაკავშირებული ხარვეზები; მიუხედავად სახელმწიფოს მცდელობისა მაინც არ არის ქვეყანაში სათანადო ინფრასტრუქტურა; დაბალია სერვისის ხარისხი; შეუსაბამოდ მაღალია ფასები, რაც ხელს უშლის დასვენებითი ტურიზმის განვითარებას; არ არსებობს მოწესრიგებული სტატისტიკური აღრიცხვა და სხვ.

2020 წელს საქართველოში უცხოელი ტურისტი თითქმის არ შემოსულა. ამ პერიოდში უნდა მოხდეს ხარისხიანი ინფრასტრუქტურის შექმნა, სასტუმროებსა და სხვადასხვა ტურისტულ ობიექტზე ინფრასტრუქტურისა და სერვისების გაუმჯობესება, ტექნოლოგიებისა და ახალი მართვის სისტემების დანერგვა, ახალი მიმართულებით ტურისტული პროდუქტების შექმნა, რაც გულისხმობს ეროვნული პარკების, ნაკრძალებისა და დაცული ტერიტორიების, გამაჯანსაღებელი ტურიზმის განვითარებას.

იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველოში არის უნიკალური ბუნება, ამ მცირე ტერიტორიაზე მრავალფეროვანი კლიმატური ზონები, ზღვა, მთები, მდინარეები, ტყეები, სხვადასხვა სახეობის მინერალური წყალი, სამკურნალო ტალახები, სამკურნალო მცენარეები, ღვინოთერაპიის, მაგნიტური ქვიშების და კიდევ მრავალი სხვა უნიკალური შესაძლებლობები, ეს ტერიტორია, ისე როგორც არცერთი სხვა, მიესადაგება იმას, რომ თანამედროვე მსოფლიო მიღწევების გამოყენებით გახდეს მსოფლიოს ველნეს კურორტების ქვეყანა.

ველნეს ინდუსტრიაში გამოიყოფა უახლესი ნიშა – ველნეს კურორტების ახალი სამედიცინო იდეოლოგიით ამუშავება. სწორედ ველნეს ინდუსტრიის ამ მიმართულებით შესაძლებელია საქართველო გავიდეს მსოფლიო ბაზარზე და თავი დაიმკვიდროს, როგორც სამედიცინო ველნეს კურორტების ქვეყანამ. სახელმწიფომ უნდა გაითვალისწინოს, რომ სამედიცინო ველნეს კურორტები არის მსოფლიოში უახლესი მიმართულება, რომელშიც საქართველოს უდავოდ დიდი პრიორიტეტი გააჩნია თავისი ბუნებრივი მრავალფეროვნებით, რესურსული თუ ადამიანური პოტენციალით, თავისი კულტურით, განსაკუთრებული ფოლკლორით და ა.შ. ველნეს ინდუსტრიის ამ ახალმა მიმართულებამ სწრაფად რომ მოიკიდოს ფეხი საქართველოში, აუცილებელია, რომ იმ კურორტებს, რომლებიც ველნეს ტექნოლოგიებს გამოიყენებს და საერთოდ, სამედიცინო ველნესის მიმართულებით იმუშავებს, გარკვეული პერიოდის განმავლობაში მოეხსნას მოგების გადასახადი, მიწის გადასახადი, დამატებული ღირებულების გადასახადი, სანამ ისინი არ იქცევიან ქვეყნის ბრენდ კოდად და შეძლებენ ეკონომიკაში მნიშვნელოვანი წვლილის შეტანას (Erkomaishvili, 2019:108).

პოსტკრიზისულ პერიოდში მნიშვნელოვანია სოფლის მეურნეობის პროდუქტების გადამამუშავებელი საწარმოების აღდგენა და განვითარება, რადგან ეს სფერო პირდაპირ უკავშირდება ტურიზმის განვითარებას. იმპორტულ პროდუქტზე დამოკიდებულმა ქვეყანამ, ნაკლებად სავარაუდოა, ტურიზმის სათანადო განვითარებას მიაღწიოს. პანდემიამ სერიოზული გამოწვევების წინაშე დააყენა საქართველოს სოფლის მეურნეობის სექტორი. განსაკუთრებით შემცირდა მოთხოვნა ისეთ პროდუქტებზე, რომლებიც ტურიზმის სექტორის მოთხოვნას აკმაყოფილებდა. ტრანსპორტით გადაადგილების შეზღუდვამ გაართულა წარმოებული პროდუქტის რეალიზაცია. გაძნელდა შხამქიმიკატების შემოტანა, გაიზარდა მათი ფასი.

პანდემიით შექმნილ ვითარებაში სურსათის წარმოებისა და სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მხარდასაჭერად, საქართველოს ევროკავშირმა, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ და გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაციამ (FAO) საქართველოში 50 ბენეფიციარისთვის 2.2 მილიონი ლარის ღირებულების სასოფლო-სამეურნეო გრანტი გასცა. ფინანსური მხარდაჭერა ვრცელდება როგორც ბოსტნეულის, მარცვლეულის, კარტოფილის, ხორცისა და რძის პროდუქტების სექტორებზე, ასევე თაფლისა და ღვინის წარმოების მიმართულებით.

სოფლის მეურნეობის ანტიკრიზისული გეგმის მიხედვით ქვეყანაში დახმარებით 200 ათასამდე ბენეფიციარი ისარგებლებს. დახმარების ბიუჯეტი 300 მილიონი ლარია. არაუმეტეს 15 ათას ლარზე 50%-იანი თანადაფინანსებით ისარგებლებენ მეწარმეები, რომლებსაც კოოპერატივის აღჭურვილობა, სურსათის საერთაშორისო სტანდარტის და-

ნერგვა ან კოოპერატივის ბუღალტრული დახმარება დასჭირდებათ (აღნიშნული თანადაფინანსებით ისარგებლებენ მხოლოდ ის ბენეფიციარები, ვინც აქამდეც სარგებლობდა სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო პროგრამებით) და ა.შ. (www.economy.ge Anti-crisis plan for tourism).

პოსტპანდემიურ პერიოდში არაერთი პროგრამა განახორციელა ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს ტურიზმის ეროვნულმა ადმინისტრაციამ. ერთ-ერთი მცირე და საშუალო ტურისტული კერძო სექტორის მხარდაჭერის მიზნით, პროექტი – „სასტუმროების ხელშეწყობის პროგრამა 2020“.

პროგრამის საშუალებით, იმერეთსა და გურიაში მცირე და საშუალო ზომის (მაქსიმუმ 20-ნომრიანი) განთავსების ობიექტების წარმომადგენლებს შეუძლიათ დაეფუძონ ონლაინ-გაყიდვების პლატფორმის მართვის უნარ-ჩვევებს.

პროექტის ფარგლებში განთავსების ობიექტების წარმომადგენლებს ეძლევათ უნიკალური შესაძლებლობა, განვითარონ ცოდნა მომსახურების სფეროში, ტურისტული შეთავაზების უკეთ ფორმირებისა და პოპულარიზაციის მიმართულებით – მსოფლიოში ერთ-ერთი უმსხვილესი ტურისტული ვებ-გვერდის [booking.com](http://www.booking.com) პლატფორმის გამოყენებით (www.gnta.ge).

შიდა ტურიზმის წასახალისებლად ტურიზმის ეროვნულმა ადმინისტრაციამ ახალი კამპანია წამოიწყო. „აღმოაჩინე ის რაც შენია – იმოგზაურე საქართველოში“ ამ სლოგანით ადმინისტრაცია მედიასაშუალებებით: სატელევიზიო რეპორტაჟების, ბლოგების მომზადებით, სოციალურ ქსელებით და საინფორმაციო სააგენტოებით ინფორმაციის მიწოდებით ყველა რეგიონში შიდა ტურიზმის პოპულარიზაციას მოახდენს. ტრადიციულ ტურისტულ მიმართულებებთან ერთად ტურიზმის ადმინისტრაცია რეგიონებში ახალ, საინტერესო

ტურისტულ პროდუქტებსა და აქტივობებს გაუწევს პოპულარიზაციას, რაც ხელს შეუწყობს რეგიონებში ტურისტული სექტორის განვითარებას, შესაბამისი საკადრო და ინფრასტრუქტურული უზრუნველყოფით. შიდა ტურიზმი ყოველთვის იყო ჩვენი ქვეყნის ერთ-ერთი მთავარი სტრატეგია და დღევანდელ ვითარებაში, კიდევ უფრო დიდ ღირებულებას იძენს, რაც ტურიზმის ინდუსტრიის გაძლიერებისთვის მნიშვნელოვანია (www.gnta.ge).

საქართველომ პანდემიის დროს მსოფლიოში პირველ, უპრეცედენტოდ მაღალი რანგის ღონისძიებას უმასპინძლა. 2020 წლის 15-17 სექტემბერს მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის (UNWTO) აღმასრულებელი საბჭოს 112-ე სხდომა გაიმართა, რომელსაც 24 ქვეყნის 170 წარმომადგენელი დაესწრო. სხდომაზე ცალსახად აღინიშნა, რომ პოსტკრიზისულ პერიოდში ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი იქნება მსოფლიოსთვის სწორედ ტურიზმის აღდგენა, რაც, სავარაუდოდ, მცისიერად ვერ განხორციელდება. როგორც საქართველოს პრემიერ მინისტრმა აღნიშნა, საქართველომ უნდა გამოიყენოს უსაფრთხოების კუთხით დაგროვილი გამოცდილება. ტურიზმის სექტორში საქართველოსთვის პოსტკრიზისული ეპოქა უნდა იყოს ახალი შანსი და ეკონომიკური კრიზისი, პანდემია, ქვეყნის ტურიზმის განვითარებისთვის ვაქციოთ შესაძლებლობად.

აუცილებელია, გაგრძელდეს მუშაობა ტურიზმის სფეროში ინვესტიციებისთვის მიმზიდველი გარემოს შექმნაზე, ინფრასტრუქტურის შემდგომ განვითარებაზე, შეღავათიანი კრედიტების ხელმისაწვდომობაზე, მძლავრი დაზღვევის სისტემის შექმნაზე, ექსპორტის ზრდის ხელშეწყობაზე (საერთაშორისო ბაზრებზე შეღწევის სტრატეგიის დამუშავება, ფართო მარკეტინგული ქსელის ჩამოყალიბება და ა.შ.), ონლაინ ტურიზმის ანუ ვირტუალური ტურების ორგანიზებაზე.

ლიტერატურა/REFERENCES

Erkomaishvili, G., (2019). *Rational Economic Policy – Driving force from business to social entrepreneurship*, Tbilisi.
 Erkomaishvili, G., (2016). *Economic Policy Priorities for Development of Georgia*. Tbilisi.
 Kharaisvili, E., Erkomaishvili G., & Chavleishvili M., (2019). Trends of Agro-Food Production and Export Stimulating Economic Policy in Georgia, *International Journal of Economics and Management Engineering*, Vol:13, No:1, 2019.
 Kharaisvili E., (2018). *Diversification of Agribusiness and Rural Development Models in Georgia, IV International Scientific and Practical Conference - Strategic Imperatives of Modern Management*.
www.geostat.ge
www.gnta.ge
www.economy.ge Anti-crisis plan for tourism.